

Opis źródła:

Kronika Polaków (Chronica Polonorum) jest dziełem Wincentego Kadłubka, urodzonego w szóstej dekadzie XII wieku, piastującego urząd biskupa krakowskiego w latach 1208-1218, człowieka najprawdopodobniej wykształconego w Paryżu lub w innym z ówczesnych czołowych ośrodków uniwersyteckich. W ostatniej dekadzie XII i na początku XIII stulecia, jeszcze przed objęciem biskupstwa, Kadłubek był kapelanem księżęcym na dworach Kazimierza Sprawiedliwego i Leszka Białego. Prawdopodobnie wówczas rozpoczął on pracę nad *Kroniką*, którą ukończył po dobrowolnym ustąpieniu z funkcji, kiedy to zamieszkał w opactwie cysterskim w Jędrzejowie. Dzieło charakteryzuje kwiecisty język, charakterystyczny dla manieri obowiązującej w kręgach intelektualnych dwunastowiecznej Europy łacińskiej. Ma ona formę dialogu dwóch hierarchów Kościoła w Polsce: arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana i biskupa krakowskiego Mateusza. Przypuszcza się, że dużą rolę w procesie powstawania źródła odegrało poparcie Kazimierza Sprawiedliwego, którego postać odgrywa ważną rolę w ostatniej części. Dzieło składa się z czterech ksiąg i obejmuje okres od czasów bajecznych do bitwy pod Zawichostem (1205 r.). Księga czwarta, której fragment zacytowano poniżej, dotyczy czasów od objęcia funkcji seniora przez Mieszka Starego (1171 r.) do 1202 r. W tej części narracji znaczącą rolę odgrywa postać protektora Kadłubka – Kazimierza Sprawiedliwego, który zasiadał na tronie krakowskim od 1177 do śmierci w 1194 r.

Miejsce wydania:

Mistrz Wincenty (tzw. Kadłubek), *Kronika polska*, tłum. i oprac. B. Kürbis, Wrocław 1992.
Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem Kronika Polska, wyd. oprac. M. Plezia, Kraków 1994 (seria: *Monumenta Poloniae Historica nova series*, t. 11).

Miejsce przechowywania:

Biblioteka Narodowa w Warszawie [Rękopisy Baworowskich]
Biblioteka Czartoryskich w Krakowie [Rękopisy Czartoryskich]

Wszystkie zachowane rękopisy omówił M. Plezia, *Wstęp*, [w:] *Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem Kronika Polska*, s. XII-XIV.

Fragment dialogu arcybiskupa gnieźnieńskiego Jana i biskupa krakowskiego Mateusza z Kroniki Polaków (upadek Mieclawa)

Chociaż z wielką radością zbiegali się na jego skinienie, choć wszyscy uwielbiali jego majestat, jedynie mazowiecka prowincja nie tylko nie sprzyjała mu, lecz [nawet] z wielką zawziętością wydała mu wojnę. Prowincję tę zajął przedtem z ambitnym zamiarem panowania pewien mąż i wymowny, i dzielny, i mieniem Mieclaw, którego dziadek pochodził z podłego rodu służebnego. (...) A gdy Kazimierz ich wszystkich pokonał, [ów] nie mniejsze znowu zbroi zastępy mężów: cztery hufce Pomorzan, tyleż oddziałów Getów; pozyskuje także wydatną pomoc Daków i Rusinów, których nie powstrzymała żadna przyczyna, żadna trudność, nie jakoby chcieli zadowolić przyjaciela, lecz aby przez przelanie krwi Polaków wyładować wściekłą nienawiść do wrogów i zaspokoić dawne pragnienie zemsty.

Słowniczek pojęć:

Getów (...), *Daków i Rusinów* – Szwedzi, Duńczycy, Rusini. W rzeczywistości nie ma dowodów na to, że Mieclaw korzystał z ich wsparcia, zaś wojska ruskie, zgodnie z treścią ruskiej Powieści dorocznej, udzieliły wsparcia Kazimierzowi.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy)

1. Czy zacytowany fragment dotyczy osoby protektora twórcy *Kroniki*?
2. Wskaż słowa, za pomocą których twórca źródła pokazał, że Mieclaw nie miał prawa sprawować władzy książęcej.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto

1. W jaki sposób opisane wydarzenia łączą się z przydomkiem władcy, o którym mowa jest w tekście?
2. Czy opowieść o czasach Kazimierza Odnowiciela mogła nabrać nowej aktualności w okresie powstawania źródła? Jeśli tak to na jakiej zasadzie?
3. Korzystając z wiedzy ogólnej określ, czy prowincja, którą opanował Mieclaw, pełniła jeszcze przed powstaniem *Kroniki* Kadłubka funkcję głównego ośrodka państwa polskiego? Skorzystaj z wiedzy faktograficznej.

Wskazówki:

Protektorem Wincentego Kadłubka był Kazimierz Sprawiedliwy, podczas gdy w przekazie mowa jest o odbudowie państwa przez Kazimierza Odnowiciela (to jest o jego „odnowie” poprzez odzyskiwanie kolejnych prowincji). Opowieść ta po śmierci Bolesława Krzywoustego, gdy narastał konflikt pomiędzy jego potomkami, mogła nabrać nowej aktualności, zaś Kazimierz I mógł służyć za przykład dla swojego imiennika i jego syna, którym służył autor. Mieclaw w oczach Kadłubka nie miał prawa pełnić godności książęcej, gdyż nie pochodził z rodu panującego („którego dziadek pochodził z podłego rodu służebnego”). Niemniej na jakiś czas zdołał on sprawować rządy na Mazowszu, którego stolica, czyli Płock, w czasach Władysława Hermana (1079-1102), a więc na sto lat przed spisaniem *Kroniki*, pełniła funkcję głównego ośrodka państwa polskiego.

Literatura pomocnicza:

Bieniak J., *Państwo Mieclawa. Studium analityczne*, Warszawa 2012.

Kętrzyński S., *Kazimierz Odnowiciel (1034–1058)*, Warszawa 1961.

Lis A., *Spory wokół biografii mistrza Wincentego Kadłubka*, Lublin 2013.

Najważniejsze cezury:

Lata czterdzieste XI wieku – proces odbudowy państwa przez Kazimierza Odnowiciela, kiedy to nastąpiło pokonanie Mieclawa.

Przełom XI i XII wieku – służba Wincentego Kadłubka na dworach Kazimierza Sprawiedliwego i Leszka Białego, pierwszy etap powstawania *Kroniki*.

1218-1223 – umowny czas dokończenia dzieła przez Wincentego Kadłubka.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Arkadiusz Siwko